కథానిక:

బ్రదుకు బాట

శ్రీ క్రొవ్విడి లక్ష్మన్న

"ఊఁ అలాగ అనకూడదు. చూడండీ, మీలాగ కాలేజీల్లో చదువుకోకపోయినా నేనూ కాస్తో కూస్తో ఆఫీసరు గిరీ చేసే పింఛను పుచ్చుకున్నాను. ఒక డిపార్టుమెంటువాళ్ళంగనకా, చనువుగా వుంటున్నాం గనకా మంచీచెడ్డా వివరంగా అనుకోవాలి మరి"...అతి మెలకువతో నాగన్నగారి ముఖవికాసాన్ని కనిపెట్టి అంటున్నాడు జోగిరాజు పంతులు.

"మీరు యెన్ని చెప్పండి పంతులుగారూ, రోజులు మారిపోయినాయి. అమెరికనుకంపెనీల్లో వుద్యోగులని చూడండి. రక్తం పీల్చేస్తారు. ఇచ్చిన జీతానికి నిక్కచ్చిగా పని రాబట్టుకుంటారు. కాస్తంత అశ్రద్ధ చూపించేడా అంటే మర్నాటినుంచీ వాడికి దేవిడీ మన్నాయే. వొళ్లు దాచుకోకుండా పనిచేస్తేనే నెగ్గుకురావడం అక్కడ. ఇహ మన ఆఫీసుల్లోనా? ఫైలు యెదరగాపెట్టుకుని వెంకట్రావు వాసాలు లెక్కపెడుతూ కూర్చుంటాడు. సుబ్బారావుని నువ్వేం చేస్తున్నావని అడిగితే వెంకట్రావుకి సాయం చేస్తున్నానంటాడు. ఏమయినా కాస్త చర్య తీసుకుందామంటే మీలాంటి పెద్దలు వుండనే వున్నారుగా, యింటికి వచ్చిరావడంతోనే పట్టుకోవడానికి?"—నాగన్నగారి యీ ధోరణి చూస్తే కొంచెమయినా లొంగేటట్టు కనపళ్లేదు. కాని జోగిరాజు పంతులు కళ్ళలో ఏదో ఆశారేఖ యింకా మెరుస్తూనే వుంది. నాకు తలాతోకా తెలియడంలేదు. సీసపుముద్దలాగ బుర్ర బరువెక్కిపోయింది. అశ్రువులకి అందరాని దుఃఖం స్తబ్ధుణ్ణి చేసేసింది. నెమ్మదిగా మట్టుమట్టించి జోగిరాజు పంతులు మళ్ళీ అందుకున్నాడు—

"లోకోక్తులు ఒరినే పుట్టలేదు. తానొకటి తలిస్తే దైవమొకటి తలచిందని ఎంత అనుభవం మీద అన్నారో పెద్దలు...పాపం, వాడికి మతి పోతోంది."

"పోతోందికాదు, మతి పోయిందని అనండి. లేకపోతే అంత అలాగ కళ్ళు నెత్తికి రావు" అని గర్జిస్తూ ఒక్క పొడుంపట్టు ఘాటుగా పీల్చేడు నాగన్నగారు. అసలే కందగడ్డలాంటి మొహం దాంతో యింకా యెర్రబారింది. రెండు పెదిమలు నొక్కిలోపలికి అప్పళించి ముక్కు తుడుచుకుంటూ—

"పంతులుగారూ, మీకూ నాకూ వుండుకున్న అంతర్యాన్నిబట్టి యీ విషయం మీరు సంప్రదిస్తూ వుంటే పోనీగదా అని వూరుకున్నాను. అసలు ఎస్టాబ్లిష్మెంటు వ్యవహారాలు త్రినేత్రుడికి గూడా తెలియనివ్వను. అందులోనూ మొదట్లో ఖచ్చితంగా చెప్పి పంపినప్పటికీ యింత నిర్లక్ష్యంగా ప్రవర్తించిన వీడి విషయంలో ఎవ్వరిమాటా వినదలచుకోలేదు. హుఁ! కుమట్నం. కుమార్చణాను. అవ్వ! ఇలా ప్రతీదానికీ 'పోనీలే' అనేస్తే బాచిగాడి తప్పులయిపోవూ? ప్రతీవాడూ తలతల పెద్దలయి పోరూ? ఇంక డిసిప్లిను ఎక్కడ ఏడిసిందీ? నేను గాడిదనయి యీ కుర్చీలో కూర్చోనా!"

"అది సరే లెండి. కాని పూర్వాపర సందర్భాలు.. .."

"ఏ సందర్భంలేదు—అసందర్భంతప్ప".

౨

మర్నాడూ యిదే తీర్థయాత్ర. నేను కూడా వుంటే నాగన్నగారు మరీ రుద్రుడయి పోతాడని జోగిరాజుపంతులు నన్ను మరి రావొద్దన్నాడు ఆవేళ. తమ్ముడి వ్యవహారం తలుచుకుంటే కడుపు తరుక్కుపోయింది నాకు. గత వైశాఖంలో అయింది వాడి పెళ్ళి; పెట్టిన పదిరోజులు సెలవూ రాను పోను రైలుప్రయాణం పోగా ఆమూడు రాత్రిళ్లూ జరగడానికిమాత్రం సరిపోయింది. బరువెక్కిన కళ్లతోనే రైలెక్కివొచ్చేసేడు వాడు. ఏడాదికి తిరిగి యింటికి వెళ్ళినా మళ్ళీ ఆ పదిరోజులు సెలవే. పోనీ ఓసారి కంటబడ్డాడు గదా అదే పదివేలనుకుంది తల్లి. భార్యని తీసుకువెళ్ళే ప్రయత్నంలో వచ్చేడనే సరికి విన్నవాళ్లూ సంతోషించేరు. చిలకాగోరెంకల్లాగ చిన్నవాళ్ల కొత్తకాపరం అతిమంజులంగా వుంటుంది మరి. శుక్రవారం నాడు బయలుదేరితేనేగాని ఆదివారం నాటికి చేరుకోడు. సోమవారం విధిగా డ్యూటీలో కెళ్లాలి. అసలే వాడి ఆఫీసరు కర్కోటకుడని ఖ్యాతి. అందులోనూ వాడు సరిగా పదకొండో నాటికి వస్తానంటేనే ఆ పదిరోజులు సెలవయినా శాంక్షను చేసేడు. ఇంక ఇక్కట్లు తప్పుతుందా?

శుక్రవారంపూటా ఆడపిల్లని యిల్లు కదలదీస్తామా అని తల్లి, అత్తగారు కొంచెం కించపడ్డారుగాని, బాబయ్యా మామగారు అందరూ కలిసి, ఉద్యోగాలకీ ఆవవాయితులకీ సమన్వయం కుదరదనీ, ఏ యెండకి ఆ గొడుగుపట్టి యెలాగో సరి పుచ్చుకోవాలనీ చెప్పేసరికి ఆడవాళ్ళుగూడా సరే ననక తప్పిందికాదు.

అత్తగారికీ అమ్మకీ నచ్చని పని చేస్తున్నానని తమ్ముడూ వ్యధపడకపోలేదు. అయినా, నాగన్నగారి ఖరాఖండీ వ్యవహారం తలుచుకునేసరికి గుండె విచ్చిపోయి, కంపం పుట్టుకొచ్చింది. ఆయన మాటకి ఎదురుతిరిగి ఏమాత్రమయినా అవకతవక పనిచేసేడా ఉద్యోగానికి తిలోదకాలు వదులుకోవలసిందే. అది కాస్తా పోతే ఇంక చేసేదేముందీ? ఉద్యోగం వెలిగిస్తున్నానన్న గర్వంచేతనే కదూ యిన్నాళ్లయి విముఖుడుగా వున్నవాడు పెళ్ళి చేసుకున్నదీ, భార్యని సుఖపెడదామని తీసుకువెళ్ళబోతున్నదీ? ఆ ఉద్యోగమే లేనప్పుడు తన జీవద్భారం చాలనట్టు యీ సంసారభారం కూడా యెందుకూ నెత్తిన వేసుకోవడం? ఇలాగ తర్జనభర్జన చేస్తూన్నకొద్దీ మల్లెమీద వున్నట్టనిపించింది వాడికి. మామూలుగా నలుగురితోనూ మాట్లాడుతూ తిని తిరుగుతున్నాడన్న మాటేగాని, యేవో కచేరీ కాయితాలు రూళ్ళకర్రా సిరాబుడ్డీ వగైరా తతంగం మనశ్చక్షువుకి కనిపిస్తూనే ఉంది. తోడి క్లార్కున గదమాయిస్తూ నాగన్నగారు టెలిఫోనులో చేసే సింహనాదం చెవులలో మారుమ్రోగింది. హడిలిపోయిన ఆఫీసు బంట్రోతు, "దొరగారి సెలవయింది" అని తనతో చెప్పి "యమధర్మరాజని తెలిసివుండీ కూడా ఆలస్యం చేసుకున్నారేం బాబయ్యా, నిన్నటికే రాలేకపోయినారా?" అని యెంతో విచారహృదయంతో అన్నట్టు అనిపించింది. అనిపించడమేమిటి? తాను స్పష్టంగా విన్నట్టే అయి నాగన్నగారి కేకలు చెవుల్లో గింగురుమనేసరికి కంటికొలకులు చెమ్మగిల్లేయి.

3

ఆదివారం ఉదయం బండిలో వాడు రాలేదు. రేపే, రాత్రిబండిలో వస్తాడు కాబోలు ననుకున్నాం. మా దిక్కుమాలిన స్టేషనులో బండి అయిదు నిమిషాలకన్న ఆగదు. వచ్చే మహూర్తమా రాత్రి ఒంటిగంటన్నరకి. బళ్లలో దీపాలుండవు. ప్లేటుఫారం మీద నయినా అతచస్తే కోడ లెడ్చి నట్లుంటాయవి! అక్కడికీ టార్చిలయిటు వేసుకుని ముమ్మారు తిరిగేం యీ చివరినుంచి ఆ చివరివరకూను. "హిందూచా" వాడికేక కంటే "తమ్ముడూ, శ్యామలా" అన్న నా కేకలే యెక్కువగా ప్రతిధ్వనించాయి. అక్కడక్కడ కంపార్టుమెంట్సులో ప్యాసింజర్లు విసుక్కున్నారు కూడాను. కళ్ళలోకి లైట్లు వేసినందుకూ, నిద్రాభంగం అయ్యేటట్టు కేకలు వేసినందుకూను. ఈ అనంతవిశ్వంలో ఎవరిగోడవ వాళ్లది అని రైలు వెళ్ళిపోయింది చూస్తుండగానే. సోమ మంగళ వారాలు కూడా వాడు రాలేదు; ఉత్తరమూ లేదు.

బుధవారం ఉదయం వాడి ఆఫీసుకి వెళ్లేను. సెలవు దరఖాస్తు అయినా పంపేడేమో నని. నన్ను చూస్తూనే అక్కడి క్లార్కు సుందర్రావు- "దయచెయ్యండి. మీవాడు యిప్పుడే ఒండిలో దిగేట్ట. స్టేషనునుంచి ఫోన్ చేశాడు"

"వొచ్చేడూ?" అన్నాను ఆత్రుతగాను.

"ఏం, మీకు తెలియదూ! టెలిగ్రాం పంపించేడే మాకూ మీకూ గూడాను."

"నాకూనా? మీ కెలాగ తెలుసూ!"

"రెండు ఎడ్రసుల్లకీ 'రిప్లెటుమెసెజీ' లెంకి, నేనే రిసీవుచేసుకున్నాను"

"చచ్చేం నేను మొన్న శనివారం నాడే ఆయిల్లు మార్చేసేను"

"అందుకే మీకు తెలియక పోయివుంటుంది. తెలిసిమాత్రం ఏం ప్రయోజనంలెండి"?

"అదేమిటీ అలా అంటున్నారు? మరేం పుట్టి మునకలేదుకదా?"

"మా కంసరాజ్యంలో ఎప్పుడు ఉపద్రవం లేకుండా వుంది బాబూ!" అన్నాడు సుందరావు దీనవదనంతో.

సోమవారం ఉదయం ఆఫీసుకి వస్తూనే తమ్ముడి కుర్చీ మాసేట్ట నాగన్నగారు. వాడు లేకపోవడంతోటే రుద్రుడయిపోయినాట్ట. 'మా వాడు యిచ్చిన టెలిగ్రాం యెదరపెట్టేసరికి మరి అంతులేని ఆగ్రహం వచ్చి బంట్రోతులని, మిగతా గుమాస్తాలనీ నానాతిట్లూతిట్టి "డిస్మిస్" చేసేనని మా నాడికోతంతి యిచ్చేట్ట. ఏకారణం చేత ఆగిపోయినాడో వచ్చినతరవాత నాకబు చేస్తే బావుంటుందని సుందర్రావంటే, యింక ముందు యెప్పుడయినా ఆలాగ ఆఫీసు వ్యవహారాలు తనకి 'నేర్పు' బోయేడంటే అతనికీ అదే గతి పడుతుందని గట్టిగా వార్నింగు పారేసేడు.

"లోపల వున్నాడా యేమిటి? నే నయినా వెళ్లి కాళ్ళూ కడుపులూ పట్టుకుంటాను."

"ఇంకా వున్నాడూ? ఆవేళే కేంపు తరలడ్డాడు సంగతంతా మీతో చెప్పి వాడిదగ్గరకి పంపుదామనుకున్నాను. ఎలా గ్రహించేడో దిక్కుమాల్నాడు! కూడా ఏదవమన్నాడు నన్నూ కేంపుకి. నేనీ తెల్లవారుఝామునే వచ్చేను. తాను రాత్రి బండిలో అవతరిస్తాట్ట!"

౪

మర్నాడు నేను వెళ్లేసరికి జోగిరాజుపంతులు స్నానం చేస్తున్నాడు; ఏదో గొణుక్కుంటూన్నట్టు వినపడింది. జపం చేస్తున్నాడను కోవడానికి యెంతమాత్రం వీల్లేదు. ఈ నలభై యారేళ్ళ జీవితంలోనూ అతనెప్పుడూ ఆచమనమయినా చేసి యెరగడు. కేశవనామాలు మొదలే రావు. అంతరాత్మప్రమాణంగా బ్రతికేవాడికి జపతపాలతో ప్రమేయం లేదంటాడాయన. మరేమిటి చెప్మా యీ సణుగూ అని మండువాలోకి వెళ్లేను. "రావోయి" అంటూ వొళ్ళు తుడుచుకున్న గావంచా నడ్డికి చుట్టుకొని, బట్ట పిగిలేలాగ నుదుపలు చుట్టి తడిబట్టపిండేడు. ముక్కుపుటాలూ కనిబొమ్మలూ మాటిమాటికీ ఎగురుతున్నాయి. మనిషి రౌద్రమూర్తి అయిపోతున్నాడు. పొడిపంచ కట్టుకుని మునివేళ్ళమీద గావంచా మధ్యకి మడిచి ఛేమని చప్పుడయ్యేటట్టు దులిపేడు. పచ్చడి రుబ్బుతూన్న కోడలు ఆ చప్పుడికి ఉలిక్కిపడి తల పైకెత్తి చూసింది.

"వాళ్ళ శ్యామలని తెలియదూ నీకూ? నిన్న మనయింటికి వచ్చిందీ?" అన్నాడు ఆమెవైపు చూస్తూ.

"తెలియకేం! బొబ్బర్లంకట వాళ్ళది. దూరాభారానికి వొచ్చేనని యిదవుతూ వుంటే, యిక్కడా తెలుగువాళ్ళున్నారని మనవాళ్ల నలుగురి యిళ్ళకీ తీసుకెళ్ళి, పరిచయం చేసేను. చిన్నపిల్లయినా మాంచి పెద్దమనిషితరహా వుంది ఆమెకి" అంది కోడలు.

"వింటున్నావా, లక్ష్మి యేమందోనూ? హృదయమనేది కుసుమాదపి పేశలంగావుండాలి. B. E. ప్యాసయి ఆఫీసరు అయినంత మాత్రాన్ని లాభంలేదు. 'విజ్ఞులమని అనిపించుకుని అజ్ఞత్వంలో పడిపోతే యెదుకొచ్చిన చదువు! నలుగురికి ఉపాధి కల్పించడం ఉద్యోగలక్షణం కాని ఉన్నది ఊడపీకెయ్యడం గాదు."

"ఇంతకూ యేమయింది పంతులుగారూ? పండానాయా?" అన్నాను.

"ఆఁ. పండకపోతే కావు వేయించి మరీ మొగ్గ ఝెటిస్తాను. నేనూ పంతగొట్టు ముండావాణ్ణి, తెలుసా?"

౫

జోగిరాజుపంతులు యింటిముందు శరవేగంతో వచ్చి ఆగింది నాగన్నగారి కారు. పంతులుగారి రెండు చేతులూ పుచ్చుకొని "తమతో అర్జంటుగా మాట్లాడాలి...యివి చేతులు గావు.."అంటూ నా మొహం కనిపించే సరికి సార్థకంగా వూరుకున్నాడు నాగన్నగారు.

"అలాగ కచ్చేరీ గదిలో కాస్సేపు విశ్రమించండి. వీరిని పంపించి యిప్పుడే వస్తాను" అన్న పంతులుగారి మాటలకి "చిత్తం, చిత్తం" అంటూ డ్రైవరుని పిలిచి కారు మా అధీనం చేసేడు. వాహనం శీఘ్రములుపు తిరక్కుండానే మొదలెట్టేడు పంతులుగారు—

"చిలక్కి చెప్పినట్టు చెప్పేను. ఓమాటు గాదు; పదిమాట్లు, పదిరకాలుగానున్నూ. వినుకుంటేనా? చదువులు చదువుకున్నాం, మనిషి తత్త్వం కనిపెట్టొద్దూ? మీ తమ్ముడేమనుకుంటాడు? నాఖర్మ గడ్డలయి ఏ ముహూర్తాన్న చేసుకున్నానో యీ పెళ్లి, మూడు రాత్రిన్నూ గడవకుండానే విడిపోవలసివచ్చింది. ఏడాదికి వెళ్ళి తీసుకొచ్చి కాలగబెడదామనుకుంటే యిలా మండిపోయిందా యిది! దీన్ని కట్టుకోకపోయినా యీ ఉద్యోగం నిలబడేమో! ఇలాగ పరిపరివిధాలుగా పోతుంది అతని మనస్సు. ఇహ ఆ అమ్మాయో, ఆమెపరిస్థితి మరిదారుణం. ఆయన గారు అలాఅడుసుపెట్టేసరికి యీాయనగారివుద్యోగంయిలాకుక్కుమట్టుకుందని అమ్మలక్కలు అనేస్తారు. లోకాన్ని దాగరలో ముయ్యగలమా? ఈ పనికిమాలినదాన్ని గాకుంటే యింకెవ్వరినయినా కట్టుకునికలో గంజో తాగుతూ యేపల్లెటూళ్ళోనోపడి సుఖపడగూడదూ? నా శాతయిలా వుందికాబోలు. సీతమ్మశోకంలాగ కట్టుకున్నప్పట్నుంచీ వియోగదుఃఖమే నా యిది. ఇంక యీ దెబ్బతో బతికివున్నవాళ్ళూ యెత్తిపొడుచుకు తినేస్తారు కాబోలు ఆయనా, ఆడపడుచులూను. వారవర్జ్యాలు లెక్కచెయ్యకుండా శుక్రవారం బయలుదేరడానికి ఎల్లాగా తయారయినప్పుడు, అదిమాత్రం పాటించి, నే యింట్లోకి వచ్చేదాకా ఆ మూన్నాళ్ళూ యెందుకాగిపోవాలి? అధికారి కర్కోటకుడని తెలుసునుగదా! తురకలు కొడుతూవుంటే చుక్కలెదురా? రైలు కదిలింతరవాత తగులడితే యేంజేతురు? నా ఖర్మ యింతకీ యిలా వుంది గాబోలు ఇలాగ అనుకుంటుందా అమ్మాయి. వాడు అలాగ, యీమె యిలాగ అనుకుంటే పండంటి కాపురం భగ్గం పాడు అయిపోయినట్టేనా? దీనికి కారణం ఎవరు? మనిషి అయిన తరవాత ప్రతీవాడికీ కొన్ని చిక్కు పరిస్థితులు వస్తాయి ఆమాత్రం ముందూ వెనకా ఆలోచించుకోవద్దూ? అడిగేవాడికి చెప్పే వాడు లోకువగదా అని మొత్తే వ్యాపమే? ఎంతో చెప్పేనోయి యిలాగ. భార్య యింట్లోకి రాదని టెలిగ్రాంలో ఎలాగ ఏడుస్తాడు? వచ్చినతరవాత వివరాలు కనుక్కో. యిది వరకటినుంచీ గమనిస్తూన్నవాట్నిబట్టి నిజంచెబుతున్నాడో, కోస్తున్నాడో నడవడినివిచారించు...అబ్బే...ఎంత చెప్పినా సనేమిరా అని కూర్చున్నాడు. ఇహ నాకూ ఒళ్ళు మండిపోయిండి. కుక్కకాటుకి చెప్పుదెబ్బ మందు!"

"ఏం చేసే రేమిటి?" అన్నాను.

"మా రెండోవాడేకదూ నాగన్న పై అధికారి? తలవని తలంపుగా వాడూ నిన్న తయారయ్యేడు. సంగతి యావత్తూ చెప్పేసరికి "వాడి పని పట్టిస్తానులెండి. నేనూ యించుమించుగా అలాంటి వ్యవహారంమీదే వచ్చేను అంటూ"అల్లా కంట్రాక్టులో సొమ్ము తిన్న వ్యవహారం కదలదీసి యిరవై నాలుగు గంటలలోగా సంజాయిషీ యిమ్మన్నాడు. లేకపోతే బర్తరఫ్. చేసుకున్నమ్మకి చేసుకున్నంత తన ఉద్యోగానికే గాలి వచ్చే పరిస్థితి ఏర్పడింది. అసలు తన దాకావస్తేనేగాని తెలియదులే. రేపు మామూలుగా మీవాణ్ణి ఆఫీసుకి వెళ్ళమను. అపలీ సాయంత్రానికి మీకే కబురు వస్తుంది. వచ్చేడుగా కాళ్ళూ చేతులూ పట్టుకోడానికి!"